

**БАБА ПРАЩА ПОЗДРАВИ
И СЕ ИЗВИНЯВА**

Copyright © 2013 Fredrik Backman

© Любомир Гиздов, *превод от шведски*

© Дамян Дамянов, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2015

ISBN: 978-954-28-1896-0

ФРЕДРИК БАКМАН

БАБА ПРАЩА
ПОЗДРАВИ
И СЕ ИЗВИНЯВА

Превод от шведски Любомир Гиззов

 ciela

На маймуната и жабата.
За десет хиляди приказни вечности.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Тютюн.....	7
2. Маймуна	19
3. Кафе.....	32
4. Бира	46
5. Лилии.....	56
6. Почистващ препарат.....	67
7. Кожа	80
8. Гума	93
9. Алкохол	100
10. Сапун.....	112
11. Протеиново блокче	119
12. Мента	128
13. Вино	140
14. Снус	148
15. Стърготини	166
16. Прах.....	178
17. Канелена кифла.....	192
18. Дим.....	205
19. Пандишпаново тесто.....	219
20. Магазин за грехи	233
21. Стеарин.....	248
22. О'бой.....	260
23. Кърпа за чинии.....	269
24. Съница.....	277

25. Елха	290
26. Пица.....	304
27. Гльоз.....	316
28. Картофи.....	329
29. Целувки.....	336
30. Парфюм	344
31. Фъстѣчена торта	357
32. Сладолед.....	370
33. Бебе	381
34. Баба	394
Епизод.....	407
Благодарности	413

1

ТЮТЮН

Всички седемгодишни заслужават супергерои. Просто така стоят нещата. И който не е съгласен, всъщност е пълен глупак.

Така казва бабата на Елса.

Елса е на седем години, но скоро ще стане на осем. Не я бива особено да е седемгодишна и тя го знае. Знае, че е различна. В училище директорът казва, че Елса трябва „да се приспособи“, за да „общува по-добре с връстниците си“. А пък когато се запознае с хора на годините на родителите ѝ, те винаги заявяват, че е „много зряла за възрастта си“. Елса знае, че това е просто друг начин да се каже „адски досадна за възрастта си“, защото винаги го заявяват, след като ги е поправила, задето произнасят „дежавю“ грешно или защото не правят разлика между „мен“ и „аз“, докато говорят. Отворковците по правило правят такива грешки. А после се усмихват насила и уж духовито казват на родителите ѝ „зряла за възрастта си“. Все едно ги е засегнала с това, че не е пълен идиот, само защото е на седем. Като че това е някакъв недъг. Ето затова Елса няма други приятели освен баба.

Понеже всички други седемгодишни в училището ѝ са точно толкова смотани, колкото се предполага, че трябва да бъдат. А Елса е различна.

Хич да не ѝ дреме, казва баба. Всички супергерои са различни. Ако суперсилите бяха нормални, всички щяха да ги имат.

Баба е на седемдесет и седем години. Но скоро ще стане на седемдесет и осем. Нея също не я бива много в това. Личи си, че е възрастна, защото лицето ѝ изглежда като стар вестник, който някой е напъхал в мокрите си обувки, за да ги подсуши. Но никой не казва, че баба е зряла за възрастта си. „Жизнена“, казват понякога хората, обръщайки се към майката на Елса. И изглеждат или много разтревожени, или много ядосани, а мама въздъхва и пита колко ще струва да се поправят щетите. Баба например смята, че хората сами са си виновни, щом нямат грам проклетата солидарност и отказват да си мръднат колата, когато тя паркира Рено. Или пък ако пуши в болницата и противопожарната аларма се активира, а пазачите дойдат и я принудят да изгаси цигарата, тя започва да крещи: „Защо, по дяволите, всичко трябва да е толкова шибано политически коректно в днешно време!“. А един път направи снежен човек, облече го с истински дрехи и го сложи легнал в градинката, точно под балкона на Брит-Мари и Кент, така че да изглежда сякаш някой е паднал от покрива. Пък веднъж, когато из квартала обикаляха издокарани мъже с очила и звъняха на всички врати, за да разкажат за Бог, Исус и рая, баба застана на балкона с развързан халат и започна да стреля по тях с пушка за пейнтбол, а Брит-Мари не можеше да реши дали е по-възмутена заради пушката, или защото баба не носеше нищо под халата, но за по-сигурно подаде оплакване в полицията и заради двете.

В такива случаи хората казват, че баба е много жизнена за възрастта си.

Казват също, че с годините баба е полудяла. Но всъщност тя е гениална. Просто понякога се държи малко смахнато. Едно време е била лекар, получавала е награди и журналистите са писали статии за нея, ходила е на най-ужасните места на земята, когато всички други са бягали оттам. Спасявала е животи и се е борила със злото из целия свят. Както правят супергероите. Но накрая някой ѝ е казал, че е твърде стара да спасява животи, макар и Елса да подозира, че онзи някой всъщност е

имал предвид „твърде луда“. И затова баба вече не е лекар. Тя нарича онзи някой „обществото“ и казва, че вече не ѝ дават да реже хората само защото в днешно време всичко е толкова шибано политически коректно. Става въпрос най-вече за смотаното изнежено общество и забраната за пушене в операционната, и въобще кой може да работи в такава обстановка? А?

Затова сега баба прекарва повечето си време къщи и подлудява Брит-Мари и мама. Брит-Мари е съседка на баба, а мама е майката на Елса. И всъщност Брит-Мари също е съседка на майката на Елса, защото майката на Елса живее в съседство с бабата на Елса. Елса, естествено, също живее в съседство с баба, защото Елса живее с майка си. Освен всеки втори уикенд, когато живее с татко и Лисет. Разбира се, Джордж също е съсед на баба. Защото той е партньорът на мама. Малко е объркано.

Но както и да е, да се върнем на въпроса: и така, суперсилите на баба са спасяване на животи и подлудяване на хора. Може да се каже, че това я прави доста дисфункционален супергерой. Елса знае това, защото е проверила какво значи „дисфункционален“ в Уикипедия. „Уикипедия“ е това, което, ако им се наложи да го обяснят, хората на възрастта на баба описват като „енциклопедия, само че в интернет!“. „Енциклопедия“ е това, което, ако ѝ се наложи да го обясни, Елса описва като „Уикипедия, само че аналогова“. А Елса е проверила „дисфункционален“ и на двете места и думата означава, че нещо работи, само че не точно както се очаква. Това е едно от нещата, които Елса най-много обича в баба си.

Но може би не точно днес, разбира се. Защото часът е един и половина през нощта, а Елса е много изморена и иска просто да отиде да си легне, но не може, защото баба пак е замерила полицаи с лайно.

Може да се каже, че е сложно. Като статус във фейсбук.

Елса се оглежда в малката четириъгълна стая и се прозява толкова изтощено, че изглежда все едно се опитва да погълне собствената си глава на обратно.

– Нали ти казах да не прескачаш оградата, нали – мърмори тя и поглежда часовника.

Баба не отговаря. Елса сваля шала на Грифиндор¹ и го слага на коленете си. Тя е родена в деня след Коледа преди седем години, скоро осем. На същия ден няколко учени от Германия регистрирали най-голямото избухване на гама-лъчи от магнетар, което някога е достигало до земята. Вярно, Елса не знае съвсем точно и с подробности какво е „магнетар“, но става дума за някакъв вид неутронна звезда. А и звучи малко като „Мегатрон“, което е името на лошия от „Трансформърс“, а това пък е нещо, дето ограничените хора, които не четат достатъчно качествена литература, биха нарекли „детско предаване“. В действителност, Трансформърс са роботи, макар че чисто академично погледнато, могат евентуално да се броят и за супергерои. Елса много ги обича, както и неутронните звезди, и си представя, че едно „избухване на гама-лъчи“ изглежда малко като онзи път, когато баба разля фанта върху айфона на Елса и опита да го изсуши в тостера. Баба казва, че щом Елса се е родила в такъв ден, това я прави специална.

Да си специален, е най-добрият начин, по който да бъдеш различен.

Но, естествено, в момента баба е заета да изсипва тютюн на малки купчинки върху дървената маса пред себе си и да го увива в шумолящи цигарени хартийки. Елса изпъшква.

– Казах! Казах ти да не прескачаш оградата! Нали! – пояснява тя.

Всъщност не иска да звучи недружелюбно. Просто е малко ядосана. По онзи начин, по който могат да бъдат ядосани само седемгодишни деца в полицейски управления и мъже на средна възраст, които чакат закъсняващи полети, без да получават информация.

---

¹ Един от четирите дома в училището за магия и вълшебство „Хогуортс“ от поредицата за Хари Потър. В Грифиндор най-важни са куражът и кавалерството. – *Б. пр.*

Баба изсумтява и търси запалка в джобовете на твърде голямото си палто. Не изглежда така, сякаш взема случващото се на сериозно, най-вече защото никога не изглежда така, сякаш взема каквото и да е било на сериозно. Освен когато иска да пуши, а не намира запалка, това го взема много на сериозно. За баба пушенето е едно от сериозните неща.

– Беше нищо и никаква оградка, боже мой, това не е причина хората да се паят толкова – казва тя нехайно.

– Не ме божемойствай! Ти хвърли лайно по полицая! – отбелязва Елса.

Баба върти очи.

– Стига си се превземала. Звучиш като майка си. Имаш ли запалка?

– Аз съм на седем! – отговаря Елса.

– Докога ще ползваш това за оправдание?

– Докато спра да бъда на седем!

Баба въздъхва и измърморва нещо, което звучи като „дада, човек да не попита нещо“, и продължава да търси в джобовете на палтото си.

– Всъщност не мисля, че тук вътре може да се пуши – информира я Елса една идея по-спокойно и прокарва пръсти по скъсания шал на Грифиндор.

Баба изсумтява.

– Естествено, че може да се пуши. Просто ще отворим да се проветрява.

Елса поглежда скептично към прозорците.

– Струва ми се, че това са от онези прозорци, които не могат да се отварят.

– Глупости, защо да не могат?

– Имат решетки.

Баба зяпва недоволно към прозорците. После към Елса.

– Значи в полицейското управление също не може да се пуши? Ама че проклето покровителствено общество, а?

Елса отново се прозява.

– Може ли да ползвам телефона ти?

- Какво ще правиш? – иска да знае баба.
- Ще сърфирам.
- Какво ще сърфираш?
- Разни неща.
- Харчиш твърде много време за тия интернет неща.
- Казва се прекарваш.
- Дадада.

Елса клати глава.

– Харчат се, да кажем, пари, времето се прекарва. Не ходиш да обясняваш, че си прекарала двеста крони за нови панталони. А, казва ли се така? А?

– Чувала ли си за момичето, което умряло от много мислене, м? – изсумтява баба.

– А ти чувала ли си за момичето, което НЕ умряло от много мислене, м? – изсумтява Елса.

Полицаят, който влиза в стаята, изглежда страшно, страшно, страшно изморен. Сяда от другата страна на масата и поглежда баба и Елса с извънмерно примирение.

– Искам да се обадя на адвоката си – заявява веднага баба.

– Искам да се обадя на майка си – заявява на секундата Елса.

– В такъв случай искам първа да се обадя! – настоява баба.

Полицаят преглежда малка купчина документи.

– Майка ти идва насам – въздъхва той към Елса.

Баба ахва по онзи драматичен начин, който умеят само бабите.

– Защо сте се обадили на н-е-я? Вие наред ли сте? Тя зверски ще се ядоса! – протестира тя, сякаш полицаят току-що ѝ е казал, че смята да остави Елса в гората, за да я отгледат вълци.

– Трябваше да позвъним на попечителите на детето – обяснява полицаят спокойно.

– Аз също съм попечител на детето! Аз съм ѝ баба! – натъртва баба и се изправя наполовина от стола, размахвайки заплашително незапалената си цигара.

– Часът е един и половина през нощта. Някой трябва да се погрижи за детето – казва полицаят невъзмутимо и сочи часовника си, преди да погледне недоволно към цигарата.

– Да! Аз! А-з ще се погрижа за детето! – изплюва баба.

Полицаят прави доста принуден приятелски жест към стаята за разпити.

– И според теб как ти се получават грижите дотук?

Баба изглежда малко засегната. Но най-накрая сяда обратно в стола и прочиства гърло.

– Ако... значи... мхмх. Така. Ако ще се хващаме за ДЕ-ТАЙЛИТЕ, може би не върви адски добре. Може би не. Но всичко вървеше мирно и спокойно, докато не започнахте да ме преследвате! – възразява тя кисело.

– Защото влязохте с взлом в зоологическа градина – отбелязва полицаят.

– Оградата беше съвсем мънинка – упорства баба.

– Няма мънинки взломовете – казва полицаят.

Баба свива рамене и махва с ръка над масата, сякаш смята, че вече достатъчно са дъвкали този въпрос и е време да сменят темата.

– Уф. Слушай малко! Нали тук може да се пуши, а?

Полицаят клати сериозно глава. Баба се навежда напред, поглежда го дълбоко в очите и се усмихва.

– Не може ли да се направи изключение за бедната малка мен?

Елса бута баба с лакът и превключва на тайния им език. Понеже баба и Елса имат таен език, какъвто всички баби и внуците им трябва да имат, защото всъщност има такъв закон, казва баба. Или поне би трябвало да има.

– Оф! Бабо, стига! Незаконно е да се флиртува с полицаи! – заявява Елса на тайния език.

– Кой казва? – пита баба също на тайния език.

– Полицията! – отвърща Елса.

– Полицията трябва да е на разположение на гражданите! Аз все пак плащам данъци! – отсича баба.

Полицаят, от своя страна, ги гледа, както човек гледа седемгодишно дете и седемдесет и седем годишна баба да спорят на тайния си език в полицейско управление посред нощ. После баба му намигва изкусително и отново сочи умолително към цигарата си, но щом той поклаща глава, баба се обляга оскърбено назад и избухва на съвсем нормален език:

– Пак тази политическа коректност. В тая проклетата страна отношението към пушачите е по-лошо от апартейда!

Изражението на полицая става една немалка идея по-сурово.

– Аз бих внимавал малко повече с подобни изказвания.

Баба върти очи. Елса се обръща към нея.

– Как се пише?

– Кое това? – въздъхва баба така, както въздъхва човек, когато абсолютно съвсем целият свят е против него, въпреки че той плаща данъци.

– Онова апартай-нещо-си – казва Елса.

– А-п-ъ-р-т-а-и-д – отвърща баба буква по буква.

Изобщо не се пише така, естествено. Елса го разбира веднага щом се протяга през масата, взима телефона на баба и проверява в Гугъл. Баба хич не се има с правописа.

Полицаят прелиства документите си.

– Сега ще те оставим да се прибереш, но ще те извикаме отново във връзка с взлома и пътните нарушения – казва той хладно на баба.

– Как издържаш с този Андроид? – пъшка Елса, докато се мъчи раздражено с телефона на баба.

Телефонът е с Андроид, защото това е старият телефон на мама, а мама ползва само Андроид, въпреки че Елса непрестанно опитва да ѝ обясни, че всеки човек с поне малко мозък си взима айфон. А баба, разбира се, изобщо не иска да има телефон, но Елса я е принудила да вземе стария на мама, защото баба редовно чупи телефона на Елса при различни инциденти, свързани с тостери. И тогава на Елса ѝ се налага да взема назаем този на баба. Въпреки че е Андроид.

– Какви пътни нарушения? – избухва изненадано баба.
– Неправомерно шофиране, като начало – казва полицаят.
– Как така неправомерно? Това си е моята кола! Откъде
накъде ще ми трябва разрешение да карам собствената си кола!

Полицаят клати търпеливо глава.

– Разрешение не. Но ти трябва шофьорска книжка.

Баба разперва ръце.

– Ето го пак покровителственото общество.

В следващия миг из цялата стая отеква трясък. Елса е ударила Андроида в масата.

– На теб пък какво ти става сега? – чуди се баба.

– Това НЕ е като апартейда!!! Ти сравни забраната за пушене с апартейда, а то не е същото. В смисъл, дори не е БЛИЗО!

Баба махва примирено с ръка.

– Казах, че е... знаеш, горе-долу като...

– И горе-долу същото НЕ е! – възразява Елса изумено.

– Беше просто сравнение, боже господи...

– Да, бооолно сравнение!

– Ти откъде знаеш?

– УИКИПЕДИЯ! – зяпва Елса и сочи телефона.

Баба се обръща отчаяно към полицаия.

– И твоите деца ли се държат така?

На полицаия като че ли му става неудобно.

– Ние... в нашето семейство не оставяме децата да сърфират сами в интернет...

Баба веднага разперва ръце към Елса, сякаш с този жест иска да каже „ето!“ . Елса само поклаща глава и скръства ръце.

– Просто се извини, че хвърли лайно по полицаия, за да можем да се приберем, бабо! – изсумтява тя на тайния език, все още подобаващо раздражена заради онази работа с апартейда.

– Извинявай – отвръща баба на тайния език.

– На полицаия, не на мен, мъпет такъв! – казва Елса.

– Тук не се извиняваме на фашисти. Аз плащам данъци. И ТИ си мъпет! – мръщи се баба.

– ТИ си! – срязва я Елса.

После двете застават със скръстени ръце, обърнали демонстративно гръб една на друга. Накрая баба кимва на полицая и казва на нормалния език:

– Би ли предал на разглезената ми внучка, че ако смята да се държи така, ще си ходи пеша?

– Пф! Кажй на НЕЯ, че възнамерявам да се прибера с мама, а пък тя да си ходи пеша! – веднага я репликира Елса.

– Кажй на н-е-я, че може... – започва баба.

Но тогава полицаят се изправя, без да каже и дума, излиза от стаята и затваря вратата след себе си по такъв начин, сякаш смята да влезе в друга стая и да зарови лице в голяма мека възглавница и да закреши с всичка сила.

– Виж сега какво направи – казва баба.

– Виж ТИ какво направи! – отговаря Елса.

След малко в стаята влиза жена полицай с мускулести ръце и зелени очи. Като че ли и друг път е срещала баба, защото се усмихва с онази уморена усмивка, която ползват хората, които познават баба, след което въздъхва тежко и казва:

– Трябва да спреш вече с тези изпълнения, имаме да гоним и истински престъпници.

Тогава баба измърморва „Спрете вие“ и после ги пускат да се приберат.

Докато стоят на тротоара и чакат мама, Елса опипва замислено шала си. Скъсаното минава право през емблемата на Грифиндор. Елса се опитва да не заплаче. Не ѝ се получава много добре.

– Майка ти ще го оправи – казва баба, като опитва да звучи ведро и побутва Елса по рамото.

Елса поглежда нагоре притеснена. Баба кимва леко засрамено, придобива по-сериозен вид и снишава глас.

– Ух, можем... знаеш. Можем да кажем на майка ти, че шалът се е скъсал, когато опита да ми попречиш да прескоча оградата на маймуните.

Елса кима и отново прокарва пръсти по плата. Шалът не се скъса, когато Елса опита да попречи на баба да прескочи оградата. Скъса се в училище, когато три от по-големите момичета, които мразят Елса, без Елса да знае защо, я приклешиха пред столовата и я удариха, скъсаха шала и го хвърлиха в една тоалетна. Подигравателният им смях все още подскача из главата на Елса като топче от флипер.

Баба вижда погледа ѝ, навежда се напред съзаклятнически и казва на тайния език:

– Някой хубав ден ще отидем при онези чистокръвни мъпети от училище, ще ги отведем в Миамас и ще ги хвърлим на лъва!

Елса бърше очи с опакото на ръката си и леко се усмихва.

– Не съм идиот, бабо. Знам, че всичко, което направи тази вечер, беше, за да забравя за случката в училище – прошепва тя.

Баба подритва чакъла и се прокашля.

– Ами... знаеш. Ти си ми единственото внуче. Не исках, такова, да запомниш днешния ден с онова с шала. Затова реших, че вместо това можеш да го запомниш като деня, когато баба ти влезе с взлом в зоологическата градина...

– И избяга от болницата – ухилва се Елса.

– И избяга от болницата – ухилва се баба.

– И хвърли лайно по един полицай – отбелязва Елса.

– Всъщност беше пръст! Или поне по-голямата част! – възразява баба.

– Промяната на спомени е хубава суперсила – признава Елса.

Баба свива рамене.

– Ако човек не може да разкара лошотията, трябва да навакса с повече добротия.

– Няма такава дума.

– Знам.

– Благодаря, бабо – казва Елса и обляга глава на ръката на баба.

Баба само кимва и прошепва: „Ние, рицарите на кралство Миамас, просто изпълняваме дълга си“.

Защото всички седемгодишни заслужават супергерои.

И който не е съгласен, всъщност е пълен глупак.